

TEMA 1. INTRODUCCIÓ A LES DIFICULTATS DEL LLENGUATGE ORAL

VICENT MORELL MENGUAL

CURS: 2020/2021

GRUPS: 4T i 4U

ÍNDEX

00	Objectius i activitats pràctiques
01	Introducció
02	Adquisició i desenvolupament del llenguatge oral
03	Factors socioculturals implicats en el desenvolupament del llenguatge
04	Classificació dels trastorns del llenguatge oral
05	Avaluació escolar
06	Intervenció familiar i escolar

OBJECTIUS D'APRENENTATGE

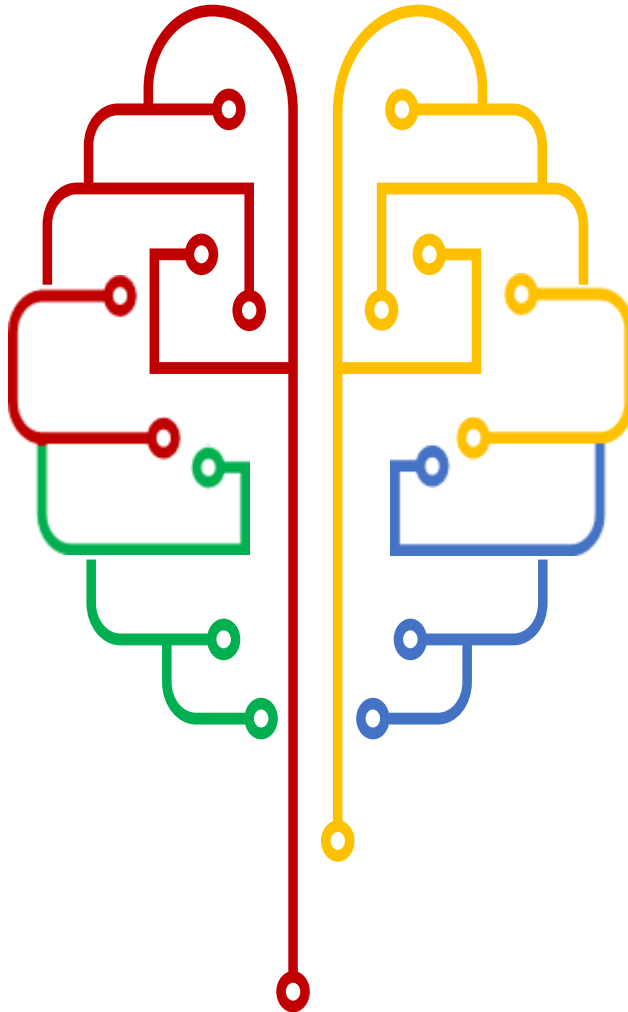
INTRODUCCIÓ A LES DIFICULTATS DEL LLENGUATGE ORAL

1. DESENVOLUPAMENT

Adquirir les principals fites del desenvolupament del llenguatge i entendre la importància dels factors socioculturals

3. AVALUACIÓ ESCOLAR

Familiaritzar-se amb els objectius, els continguts i els procediments específics del procés d'avaluació

2. CLASSIFICACIÓ

Conèixer els principals trastorns de la parla, el llenguatge i la comunicació i familiaritzar-s'hi

4. INTERVENCIÓ ESCOLAR

Conèixer el protocol d'actuació i els aspectes generals de la intervenció escolar

INTRODUCCIÓ

1.1. DELIMITACIÓ CONCEPTUAL

1.2. COMPONENTS DEL LENGUATGE

1.3. BASES NEUROLÒGIQUES DEL LENGUATGE

1.1. DELIMITACIÓ CONCEPTUAL

DEFINICIÓ DE LLENGUATGE (LEUCORS ET AL., 1979)

*“El llenguatge és el resultat d’una **activitat nerviosa complexa** que permet la **comunicació interindividual** d’**estats psíquics** mitjançant la **materialització** de **signes multimodals** que simbolitzen aquests estats d’acord amb una **convenció** pròpia de cada comunitat lingüística”.*

LEUCORS ET AL. (1979)

1.1. DELIMITACIÓ CONCEPTUAL

LLENGUATGE ADULT VS. LLENGUATGE INFANTIL

LLENGUATGE ADULT

Està completament **desenvolupat**.

Qualsevol desviació es considera
patològica.

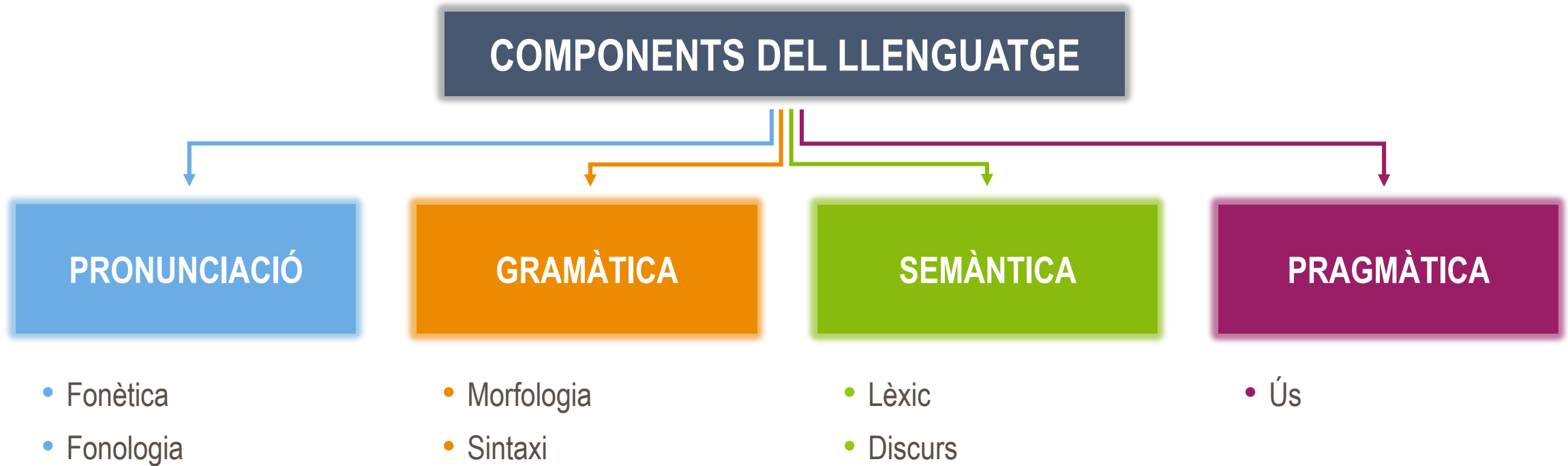
LLENGUATGE INFANTIL

Està en procés de desenvolupament.

La seua valoració ha de considerar els
principis evolutius.

1.2. COMPONENTS DEL LENGUATGE

MODEL D'ESTRUCTURA DEL LENGUATGE PARLAT (GALLEGO, 2019)

1.2. COMPONENTS DEL LLENGUATGE

COMPONENT FONOLÒGIC

- Aquest component analitza la **forma** del llenguatge (per exemple, la configuració de les síl·labes, la distribució dels sons, etc.)
- Inclou **dos aspectes** relacionats però independents que sovint es confonen:
 - **LA FONÈTICA**: únicament estudia els **sons** emesos.
 - **LA FONOLOGIA**: estudia les relacions que s'estableixen entre els **fonemes** d'una llengua per a formar paraules.

1.2. COMPONENTS DEL LLENGUATGE

COMPONENT MORFOSINTÀCTIC

- Aquest component analitza la **forma** del llenguatge (per exemple, els tipus d'oracions, les terminacions verbals, les regles per a combinar paraules, etc.).
- Inclou **dos aspectes** altament relacionats però independents:
 - **LA MORFOLOGIA:** estudia l'estructura o l'organització interna de les **paraules**.
 - **LA SINTAXI:** analitza com es combinen les paraules per a construir **frases**.

1.2. COMPONENTS DEL LLENGUATGE

COMPONENT SEMÀNTIC

- Aquest component analitza el **contingut** del llenguatge (és a dir, les regles que regeixen el significat de les paraules).
- Els elements tractats en aquest component són:
 - L'adquisició del **lèxic** o vocabulari
 - L'adquisició del significat de les **oracions**

1.2. COMPONENTS DEL LLENGUATGE

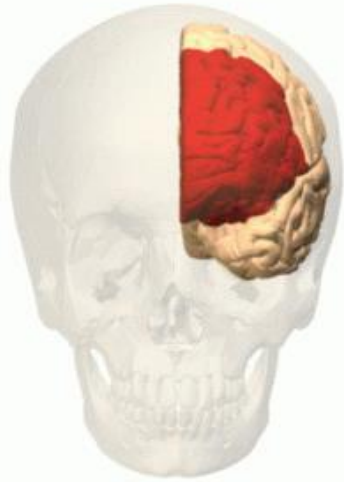
COMPONENT PRAGMÀTIC

- Aquest component analitza l'**ús social** que es dona al llenguatge per comunicar-se en un determinat context.
- Regeix les **interaccions** que s'esdevenen durant la conversa:
 - Intenció comunicativa
 - Eficàcia comunicativa
 - Codis
 - Habilitats conversacionals

1.3. BASES NEUROLÒGIQUES DEL LLENGUATGE

LLENGUATGE EXPRESSIU (CUBEL, LÓPEZ, NAVARRO I TORREGROSA, 2016)

ÀREA PREFRONTAL

Processos motivacionals
del llenguatge

ÀREA DE BROCA

Programació motora
de la parla i l'escriptura

ESCORÇA MOTORA PRIMÀRIA

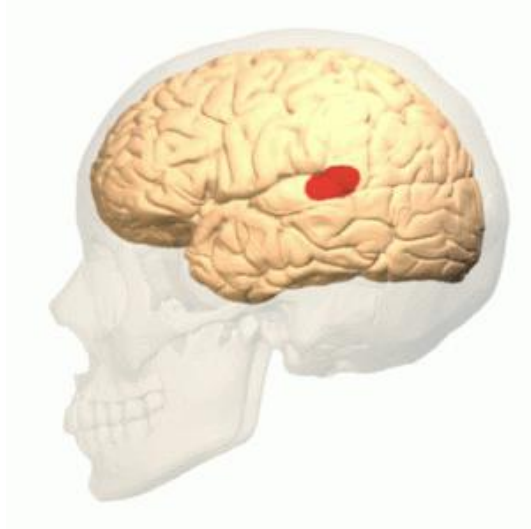

Inici dels moviments bucofonadors
per a pronunciar paraules i dels
moviments manuals per a
l'escriptura

1.3. BASES NEUROLÒGIQUES DEL LLENGUATGE

LLENGUATGE RECEPTIU (CUBEL ET AL., 2016)

ÀREA DE WERNICKE

Comprensió fonològica i semàntica del llenguatge oral i escrit.

GIR ANGULAR

Combina la informació de diferents modalitats sensorials.

GIR SUPRAMARGINAL

Converteix els estímuls visuals en formes auditives adequades (coneixement fonològic).

2

ADQUISICIÓ I DESENVOLUPAMENT DEL LLENGUATGE ORAL

2.1. L'APARICIÓ DEL LLENGUATGE

2.2. PERSPECTIVES TEÒRIQUES

2.3. DESENVOLUPAMENT DEL LLENGUATGE INFANTIL

2.1. L'APARICIÓ DEL LENGUATGE

APARICIÓ I CONSOLIDACIÓ

- La capacitat per a comunicar-se pateix un canvi qualitatiu amb l'ús de **símbols**:
 - Els éssers humans som éssers **socials**.
 - El llenguatge sorgeix com una **eina simbòlica**.
 - Es basa en la necessitat d'interactuar, compartir i cooperar amb altres individus.
- L'aparició del llenguatge simbòlic va permetre el desenvolupament **cultural** de l'espècie:
 - Permet un major nivell d'abstracció.
 - S'escapa del llenguatge circumscrit a l'ací i ara.
 - Hi ha la necessitat de crear símbols més abstractes i complexos.

2.2. PERSPECTIVES TEÒRIQUES

TEORIES I MODELS

- L'adquisició i desenvolupament del llenguatge inclou diferents **perspectives teòriques**:

TEORIA DE L'APRENTATGE (SKINNER): postula que el llenguatge es processa i s'aprèn a partir dels mateixos mecanismes d'**aprenentatge** que qualsevol altra habilitat.

TEORIA LINGÜÍSTICA (CHOMSKY): proposa l'existència d'un mecanisme **innat** i **universal** per a l'adquisició del llenguatge.

TEORIA COGNITIVA (PIAGET): proposa que les estructures del llenguatge no són innates ni apreses sinó que deriven de canvis en la cognició (seqüència de **maduració cognitiva**).

TEORIA DE LA INTERACCIÓ SOCIAL (VIGOTSKI): postula que el llenguatge és un fenomen social que s'adquireix mitjançant la **interacció** entre el xiquet i el medi.

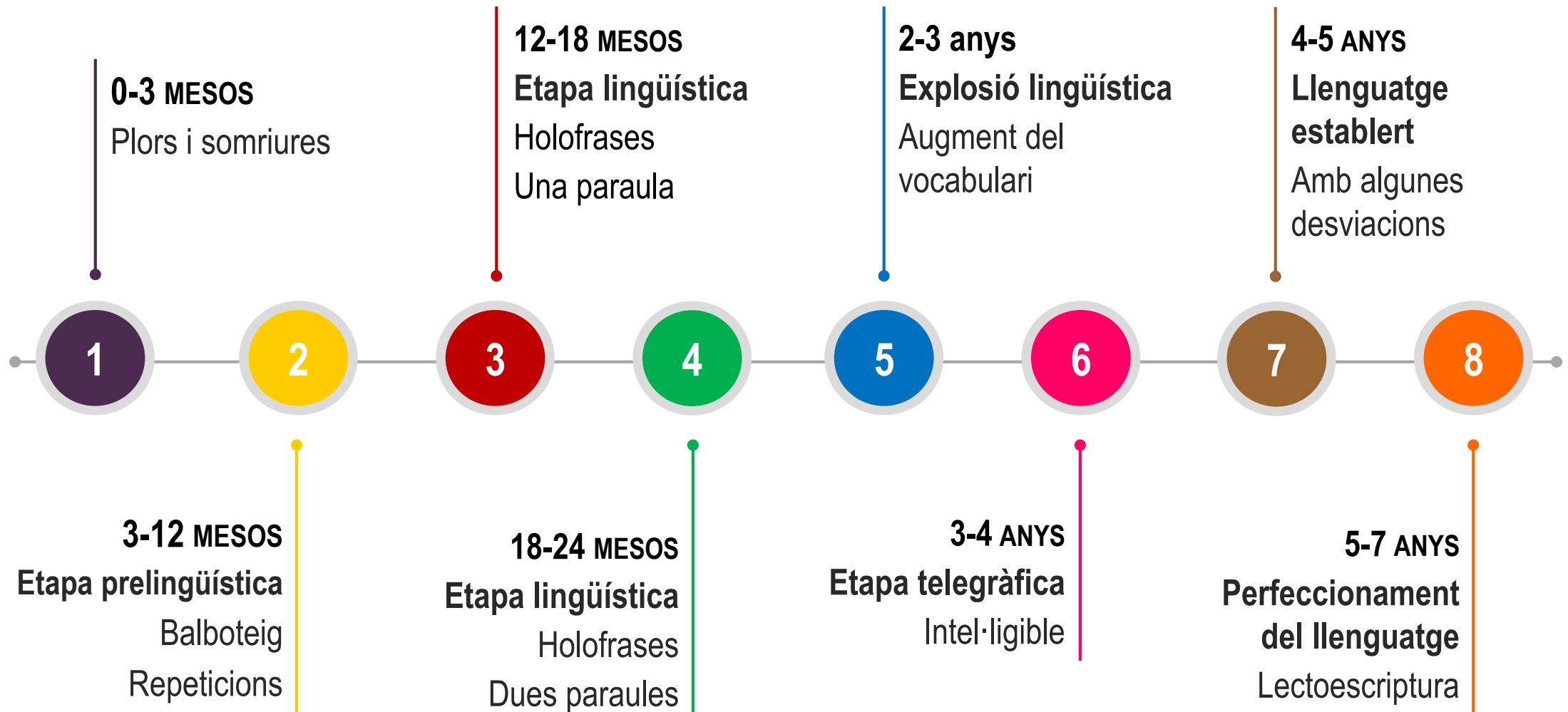
2.2. PERSPECTIVES TEÒRIQUES

PERSPECTIVA ACTUAL

- Les premisses teòriques actuals sobre l'adquisició del llenguatge:
 - Es centren en l'activitat verbal de persones concretes o col·lectivitats.
 - Evidencien el paper que exerceixen les interaccions personals (**pragmàtica**).
 - S'interessen més pels **aspectes funcionals** que pels aspectes formals.
- La interacció i el context són aspectes fonamentals en el procés d'adquisició:
 - Propietats didàctiques del llenguatge adult (**baby talk**).
 - El **col·legi** i la **família** constitueixen àmbits preferents.
 - Importància de les variables **culturals** i individuals.

2.3. DESENVOLUPAMENT DEL LLENGUATGE INFANTIL

PERÍODES D'ADQUISICIÓ (CUBEL ET AL., 2016)

2.3. DESENVOLUPAMENT DEL LLENGUATGE INFANTIL

ETAPA PRELINGÜÍSTICA

- L'etapa prelingüística transcorre entre el naixement i els 12 mesos:
 - Vocalitzacions no lingüístiques biològicament condicionades: plor, somriure, gestos, etc.
 - Utilització de patrons d'entonació específics per a indicar protesta, petició, enuig, etc.
 - Ecolàlia i balboteig reduplicat (per exemple, “bababa” o “dadada”)
 - Xarradissa i argot expressiu (per exemple, “dabu”)
 - Comprensió d'algunes paraules dins d'un context específic
 - Intenció comunicativa mitjançant gestos no verbals
 - Emissió de les primeres paraules de tipus situacional

2.3. DESENVOLUPAMENT DEL LLENGUATGE INFANTIL

ETAPA LINGÜÍSTICA

- L'etapa lingüística transcorre entre l'1 i els 4 anys:
 - Paraules aïllades que expressen frases senceres (**holofrases**)
 - Deformació de paraules, ús d'onomatopeies i llenguatge idiosincràtic
 - Combinació de dues paraules per a formar frases (**llenguatge telegràfic**)
 - Cap als 20 mesos domina unes 100 paraules, 300 als 24 mesos i més de mil als tres anys
 - Augment progressiu de la longitud de la frase amb 3 o 4 paraules
 - Aparició de frases **subordinades** i frases **compostes**
 - Ús del passat en els temps verbals

2.3. DESENVOLUPAMENT DEL LLENGUATGE INFANTIL

ETAPA LINGÜÍSTICA

- L'etapa d'establiment i perfeccionament del llenguatge transcorre entre els 4 i 7 anys:
 - A partir dels **4 anys** el llenguatge està **establert**, encara que mostra algunes desviacions en relació al llenguatge adult.
 - Abandonament progressiu de les estructures simplificades del llenguatge infantil.
 - Augment de la complexitat gramatical amb la utilització d'estructures correctes.
 - Augment del vocabulari expressiu i comprensiu.
 - Capacitat de realitzar transformacions gramaticals.
 - Al final de l'etapa les limitacions existents són pròpies de la seua maduració cognitiva.

3

FACTORS SOCIOCULTURALS IMPLICATS

3.1. IMPLICACIONS SOCIOAFECTIVES

3.2. DEPRIVACIÓ CULTURAL

3.1. IMPLICACIONS SOCIOAFECTIVES

AFERRAMENT I VINCLES AFECTIUS

- Els adults pròxims tenen gran rellevància en l'aparició del llenguatge.
- L'adquisició del llenguatge està relacionant amb el tipus de **vincl**e afectiu existent entre l'infant i el seu cuidador.
- El **baby talk** serveix de model per a l'infant:
 - Gran ús de verbalitzacions i inflexions de la veu
 - Sintaxi poc elaborada i gran dependència de la gesticulació
 - Alt contingut emocional i alt nivell de contacte físic

3.2. DEPRIVACIÓ CULTURAL

CONCEPTUALITZACIÓ I DINÀMICA FAMILIAR

- La **privació cultural** és la falta d'experiències adequades i apropiades de caràcter interpersonal, ambiental i/o educacional.
- En funció de la classe sociocultural hi ha algunes diferències en relació al tipus de **comunicació familiar**:
 - **FAMÍLIES DE CLASSE MITJANA O ALTA**: hi ha un bon suport educatiu amb un llenguatge elaborat, adequats nivells de categorització i relacions (**codi lingüístic elaborat**).
 - **FAMÍLIES DE CLASSE MOLT BAIXA**: hi ha un dèficit educatiu amb un llenguatge en què els significats tenen una gran dependència del context i són poc elaborats (**codi lingüístic restrictiu**).

3.2. DEPRIVACIÓ CULTURAL

CARACTERÍSTIQUES I CONSEQÜÈNCIES

- Les **característiques** distintives dels xiquets/es amb deprivació cultural són:
 - Menor capacitat per a detectar relacions causals
 - Problemes amb la representació simbòlica abstracta
 - Menor capacitat per a trobar alternatives i solucions imaginatives
 - Problemes per a explicar el “com” i el “perquè” de les coses
 - Baixa autoestima
 - Pobra integració social

4

CLASSIFICACIÓ DELS TRASTORNS DEL LLENGUATGE ORAL

4.1. INTRODUCCIÓ

4.2. TRASTORNS SECUNDARIS A DÈFICITS INSTRUMENTALS

4.3. TRASTORNS DE LA PARLA

4.4. TRASTORNS DEL LLENGUATGE

4.5. TRASTORNS DE LA COMUNICACIÓ

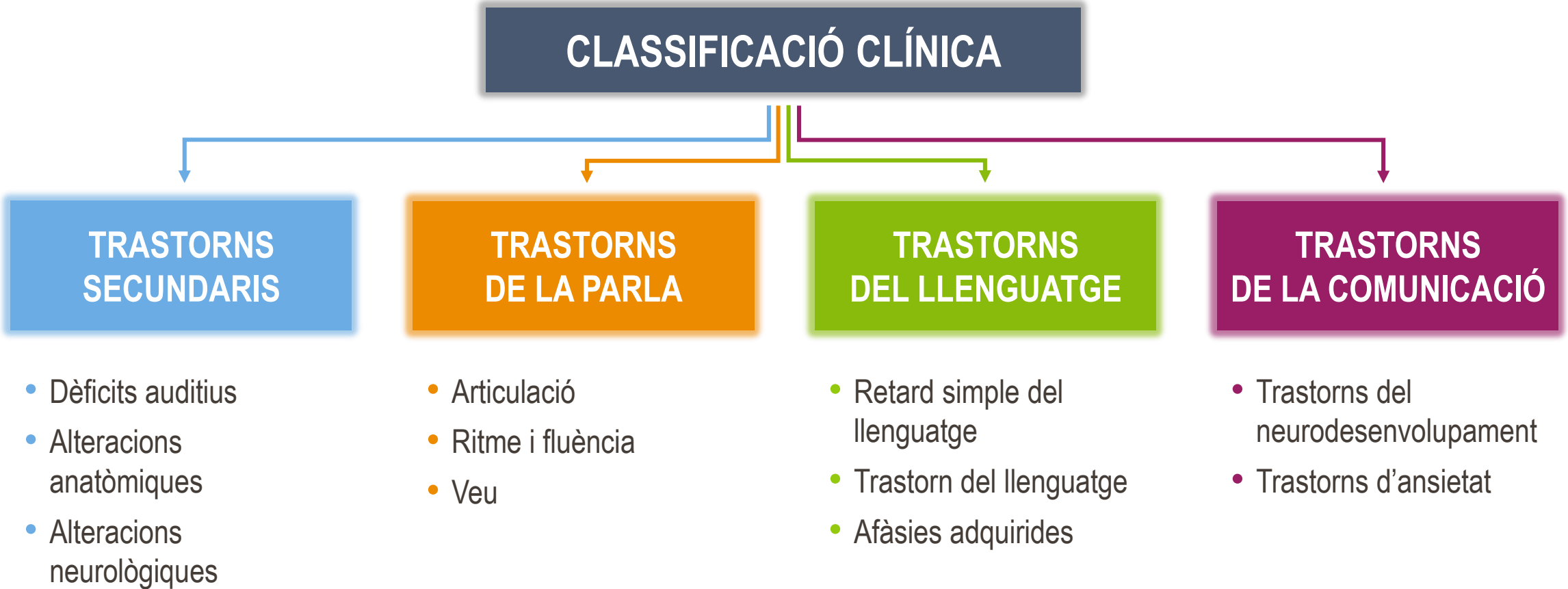
4.1. INTRODUCCIÓ

PARLA, LLENGUATGE I COMUNICACIÓ

- Hi ha tres termes que sovint es confonen:
 - **PARLA**: és una forma **verbal** de comunicació o transmissió de significats.
 - **LLENGUATGE**: és un sistema complex de **símbols**, socialment compartits per un grup de persones, utilitzat per a la comunicació.
 - Per exemple, llengua oral, llengua de signes, llenguatge matemàtic, etc.
 - **COMUNICACIÓ**: és la codificació, transmissió i descodificació de **senyals** amb l'objectiu d'intercanviar idees.
 - Per exemple, codis paralingüístics, elements no lingüístics, habilitats metalingüístiques, etc.

4.1. INTRODUCCIÓ

CLASSIFICACIÓ CLÍNICA (NARBONA I CHEVRIE-MULLER, 2001; GALLEGO, 2019)

4.1. INTRODUCCIÓ

ETIOLOGIA

- Les principals causes de les alteracions del llenguatge oral són:
 - **GENÈTIQUES:** trastorns cromosòmics
 - **DISEVOLUTIVES:** llavi leporí, fissura palatina, macroglòssia, ferides labials, etc.
 - **LESIVES:** traumatismes, accidents, etc.
 - **AMBIENTALS:** privació cultural, absència d'escolarització, etc.
 - **EMOCIONALS:** trastorns depressius, trastorns d'ansietat, trastorns d'estrès agut, trastorns d'aferrament, etc.

4.1. INTRODUCCIÓ

ETIOLOGIA

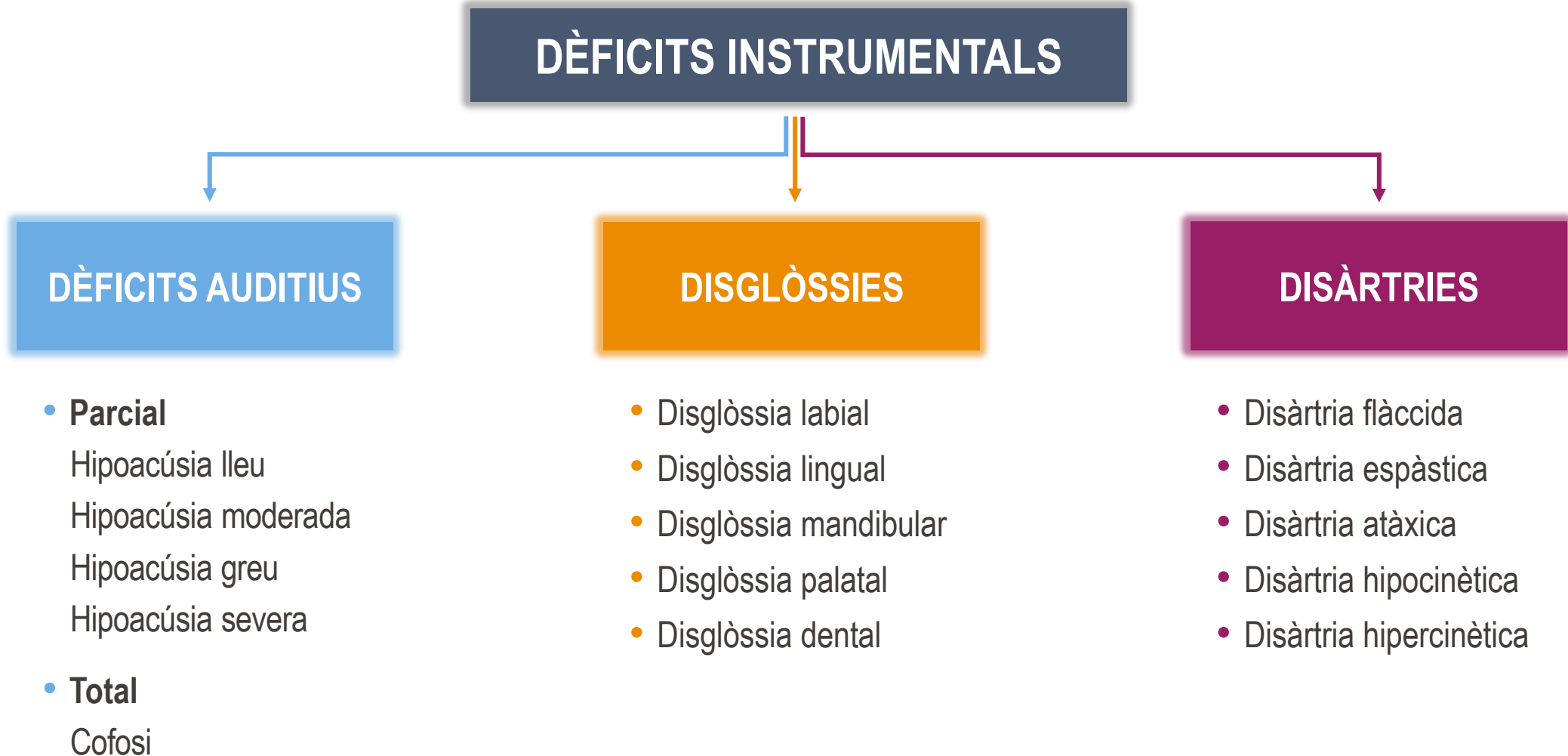
LLAVI LEPORÍ

FISSURA PALATINA

4.2. TRASTORNS SECUNDARIS A DÈFICITS INSTRUMENTALS

CLASSIFICACIÓ (NARBONA I CHEVRIE-MULLER, 2001; GALLEGO, 2019)

4.2. TRASTORNS SECUNDARIS

CONCEPTUALITZACIÓ

- Els **trastorns secundaris** a dèficits instrumentals són:
 - **DÈFICIT AUDITIU**: dificultat o absència de la capacitat de descobrir, discriminar i comprendre la informació acústica per una pèrdua de la **capacitat auditiva** parcial (hipoacúsia) o total (cofosi).
 - **DISGLÒSSIA**: dificultat per a l'articulació dels sons del llenguatge per anomalies en les estructures òssies i musculars dels **òrgans bucofonadors**.
 - **DISÀRTRIA**: trastorn de la parla causat per danys o lesions en el **sistema nerviós** central o perifèric que generen problemes de comunicació oral per paràlisis, debilitat o incoordinació de la musculatura de la parla.

4.3. TRASTORNS DE LA PARLA

CLASSIFICACIÓ (NARBONA I CHEVRIE-MULLER, 2001; GALLEGO, 2019)

4.3. TRASTORNS DE LA PARLA

CONCEPTUALITZACIÓ

- Els principals trastorns de la **parla** són:
 - **TRASTORN FONÈTIC (O DISLÀLIA)**: trastorn de l'articulació caracteritzat per la presència de dificultats per a executar els **moviments** de la producció dels sons de la parla.
 - **TRASTORN FONOLÒGIC**: trastorn de l'articulació caracteritzat per la presència de dificultats en el **coneixement fonològic** dels sons de la parla.
 - **TRASTORN DE LA FLUÏDESA (O DISFÈMIA)**: trastorn de la fluència del discurs caracteritzat per una alta freqüència o gravetat d'**interrupcions** que impedeixen el flux avançat de l'aire.
 - **DISFONIA**: trastorn de la veu caracteritzat per pèrdua del **timbre** normal, la **intensitat** i el **to**.

4.4. TRASTORNS DEL LENGUATGE

CLASSIFICACIÓ (NARBONA I CHEVRIE-MULLER, 2001; GALLEGO, 2019)

4.4. TRASTORNS DEL LLENGUATGE

CONCEPTUALITZACIÓ

- Els principals trastorns del **llenguatge** són:
 - **RETARD SIMPLE DEL LLENGUATGE**: disfunció de tipus evolutiu en la qual hi ha un **desfasament cronològic** que respecta les pautes evolutives normals dels components del llenguatge.
 - **TRASTORN DEL LLENGUATGE**: trastorn caracteritzat per la presència de dificultats persistents en l'**adquisició** i **ús** del llenguatge en totes les seues modalitats a causa de deficiències en la comprensió o producció.
 - **AFÀSIA INFANTIL ADQUIRIDA**: trastorn greu del llenguatge originat per una **lesió cerebral** posterior a l'adquisició dels elements bàsics de llenguatge.

4.5. TRASTORNS DE LA COMUNICACIÓ

CLASSIFICACIÓ (NARBONA I CHEVRIE-MULLER, 2001; GALLEGO, 2019)

4.5. TRASTORNS DE LA COMUNICACIÓ

CONCEPTUALITZACIÓ

- Els principals trastorns del **llenguatge** són:
 - **TRASTORN DE L'ESPECTRE AUTISTA:** trastorn caracteritzat per dèficits persistents en la capacitat d'iniciar i sostindre la interacció social recíproca i la **comunicació social**, i per un rang de **patrons** comportamentals i **interessos** restringits, repetitius i inflexible
 - **DISCAPACITAT INTEL·LECTUAL:** grup d'afeccions etiològicament diverses caracteritzades per un **funcionament intel·lectual** i **comportament adaptatiu** significativament inferiors a la mitjana
 - **MUTISME SELECTIU:** **fracàs** constant per a **parlar** en situacions socials específiques en què hi ha expectativa per a parlar malgrat fer-ho en altres situacions

5

AVALUACIÓ ESCOLAR

5.1. ASPECTES GENERALS

5.2. OBJECTIUS

5.3. CONTINGUTS

5.4. PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

5.1. ASPECTES GENERALS

ESQUEMA GENERAL DEL PROCÉS D'AVALUACIÓ (GALLEGO, 2019; MILLER, 1986)

- Els **components bàsics** que s'han de considerar durant el procés d'avaluació d'un xiquet o d'una xiqueta són:
 - Per a què avaluar? (quina finalitat té)
 - Què avaluar? (àrees específiques)
 - Com avaluar? (tècniques i procediments)
- Aquestes preguntes són interactives i s'influeixen mútuament.
- L'ordre en què es formulen variarà segons cada cas.

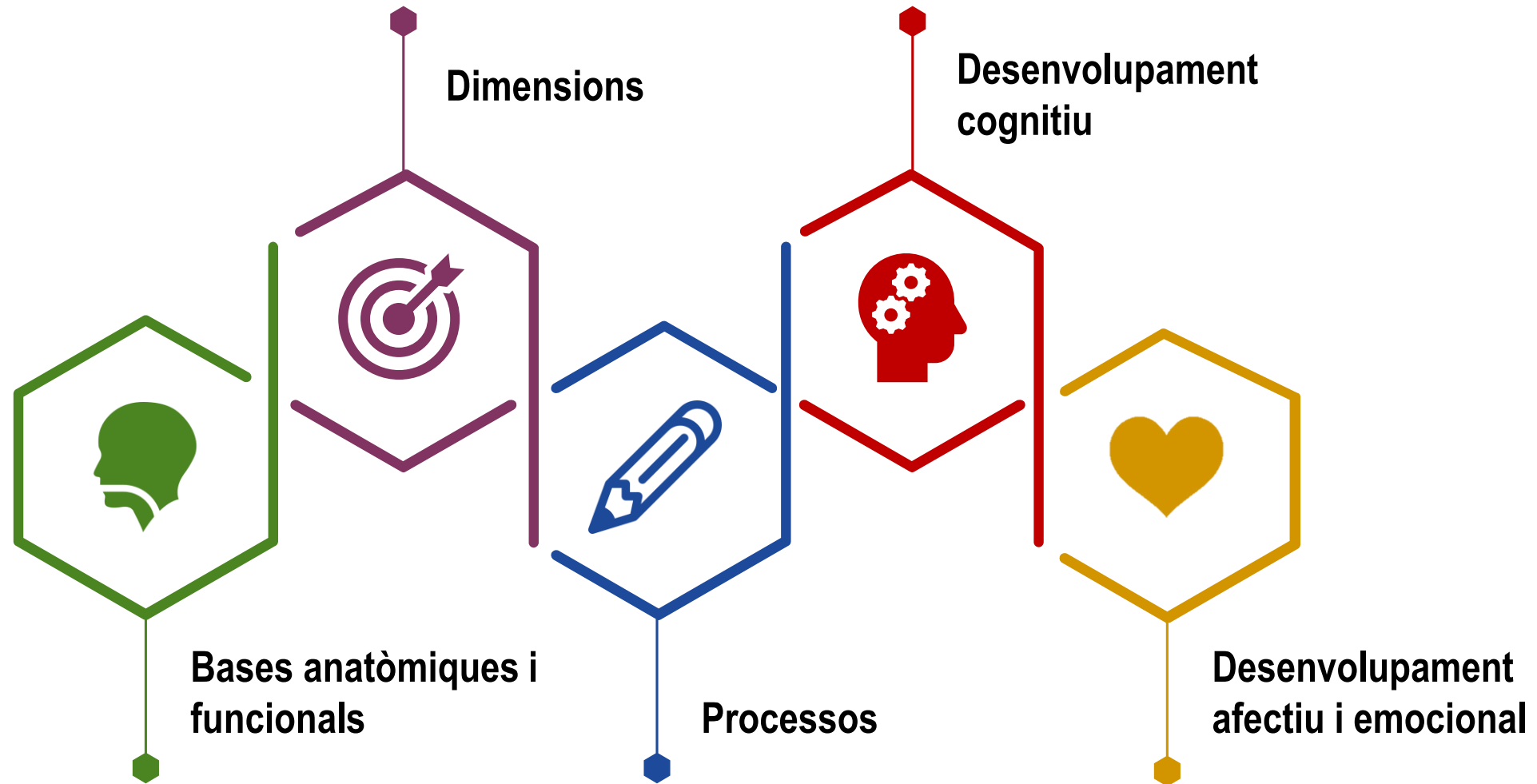
5.2. OBJECTIUS

PER A QUÈ AVALUAR? (GALLEGO, 2019)

- L'avaluació ha de proporcionar informació per a comprovar la possible existència d'un trastorn del llenguatge i orientar els objectius d'intervenció.
- Des d'aquesta perspectiva, es deriven quatre objectius principals:
 1. Valorar el nivell de **desenvolupament lingüístic**
 2. Identificar **problemes** de llenguatge i el nivell d'intensitat
 3. Planificar i implementar una **intervenció**
 4. Quantificar els **canvis** esdevinguts durant la intervenció

5.3. CONTINGUTS

QUÈ AVALUAR? (GALLEGO, 2019)

5.3. CONTINGUTS

BASES ANATÒMIQUES I FUNCIONALS IMPLICADES EN EL LLENGUATGE

- Els **aspectes** a avaluar són:

- **AUDICIÓ**
- **RESPIRACIÓ**: capacitat, intensitat, control i direccionalitat
- **APARELL FONADOR**: òrgans de l'articulació (motricitat i anomalies) i la fonació (timbre, to, intensitat i tipus de veu)

- Els professionals encarregats de realitzar aquesta tasca són:

otorrinolaringòleg/a, logopeda i mestre/a d'**audició i llenguatge**

5.3. CONTINGUTS

DIMENSIONS DEL LENGUATGE

- Les **dimensions** a avaluar són:
 - **FORMA:** fonètica, fonologia, morfologia i sintaxi
 - **CONTINGUT:** semàntica
 - **Ús:** pragmàtica
- Els professionals encarregats de realitzar aquesta tasca són:
psicòleg/a, logopeda, mestre/a d'audició i llenguatge, mestre d'infantil i mestre de **primària**

5.3. CONTINGUTS

PROCESSOS DEL LENGUATGE

- Els **processos** a avaluar són:
 - LA DESCODIFICACIÓ LINGÜÍSTICA: llenguatge comprensiu
 - LA CODIFICACIÓ LINGÜÍSTICA: llenguatge expressiu
 - LA LECTURA I L'ESCRITURA
- Els professionals encarregats de realitzar aquesta tasca són:
psicòleg/a, logopeda, mestre/a d'audició i llenguatge, mestre d'infantil i mestre de **primària**

5.3. CONTINGUTS

NIVELL DE DESENVOLUPAMENT COGNITIU

- Els **aspectes** a avaluar són:
 - **PERÍODES I ESTADIS EVOLUTIUS** (enfocament piagetian)
 - **PROCESSOS COGNITIVS:** atenció, percepció i memòria
 - **NIVELL D'INTEL·LIGÈNCIA:** comprensió verbal, raonament fluid i raonament visuoespacial
- Els professionals encarregats de realitzar aquesta tasca són:
psicòleg/a i mestre/a de **pedagogia terapèutica**

5.3. CONTINGUTS

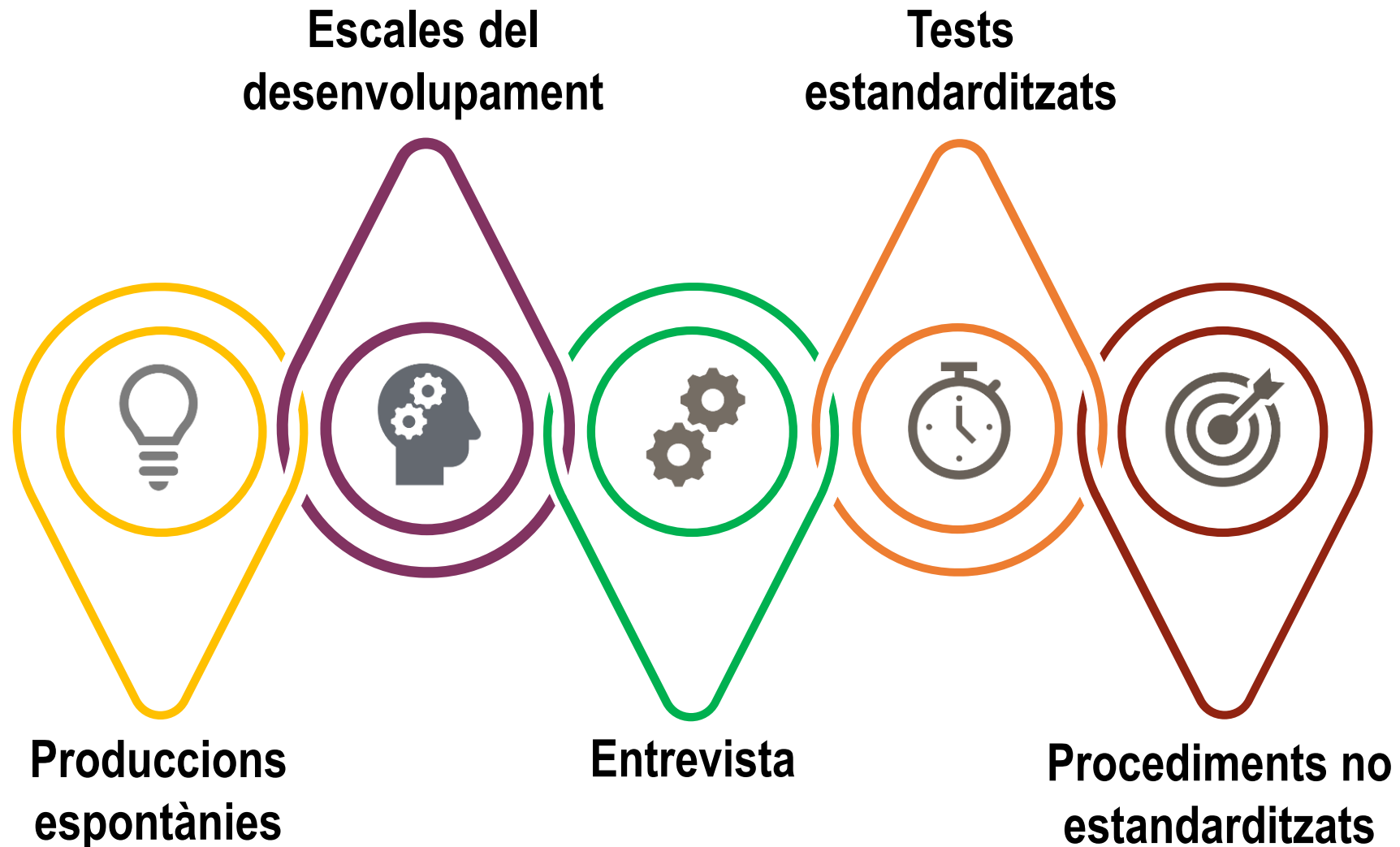
NIVELL DE DESENVOLUPAMENT AFECTIU I EMOCIONAL

- Els **processos** a avaluar són:
 - **PERÍODES I ESTADIS EVOLUTIUS**
 - **TIPUS D'AFERRAMENT:** segur, insegur, ambivalent o desorganitzat
 - **TRASTORNS PSICOPATOLÒGICS:** ansietat, depressió, estrès, traumes, control dels impulsos, etc.
- Els professionals encarregats de realitzar aquesta tasca són:
psicòleg/a i mestre/a de **pedagogia terapèutica**

5.4. PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

COM AVALUAR? (GALLEGO, 2019)

5.4. PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

OBSERVACIÓ I REGISTRE DE PRODUCCIONS ESPONTÀNIES

- Per a registrar les **produccions espontànies** s'utilitzen:
 - **JOCs I ACTIVITATS:** es recreen contextos específics de la vida quotidiana de la persona.
 - **PARLA ESPONTÀNIA EN CONTEXTOS NATURALS:** s'analitzen les manifestacions lingüístiques produïdes en situacions de comunicació natural.
- Els professionals que empren aquests procediments són: **psicòlegs**, **logopedes**, mestres d'**audició i llenguatge**, mestres d'**infantil** i mestres de **primària**.

5.4. PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

ESCALES DE DESENVOLUPAMENT

- Les **escales** del **desenvolupament** són:
 - Instruments que permeten realitzar una avaluació global de les principals fites desenvolupament.
 - Desenvolupament cognitiu, lingüístic, motor, socioemocional i conducta adaptativa.
 - Segueixen la progressió natural del desenvolupament infantil.
- Els professionals que empen aquestes escales són: **psicòlegs** i mestres de **pedagogia terapèutica**.

5.4. PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

ESCALES DE DESENVOLUPAMENT (NOGUERA, 2012)

- En general, hi ha **dos tipus** d'escala de desenvolupament:
 - **INFORME INDIRECTE:** l'avaluador comprova l'existència d'unes determinades conductes fent una sèrie de **preguntes** als **pares**
 - Perfil de Desenvolupament DP-3 (Alpern, 2018)
 - Escala Observacional del Desenvolupament (Secadas, 2009)
 - **OBSERVACIÓ DIRECTA:** el xiquet/a ha de **realitzar** una sèrie de **tasques** que determinen l'existència de les conductes específiques recollides en l'escala.

5.4. PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

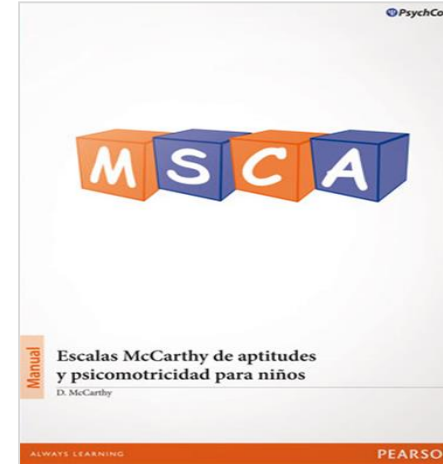
ESCALES DE DESENVOLUPAMENT

BATTELLE (a)

J. NEWBORG, J. R. STOCK I L. WNEK (2011)

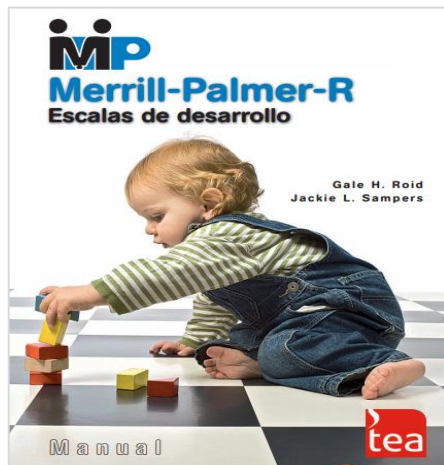
- Escala personal/social
- Escala adaptativa
- Escala motora
- **Escala comunicativa**
- Escala cognitiva

MCCARTHY (c)

D. MCCARTHY (2011)

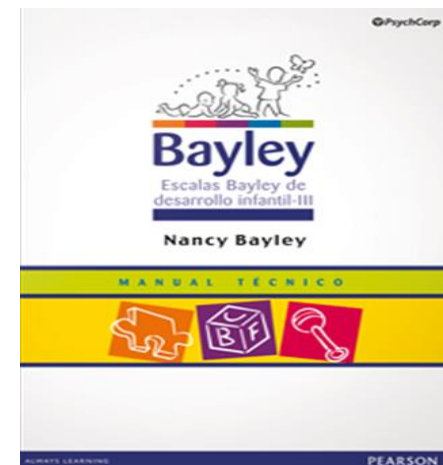
- **Escala verbal**
- Escala numèrica
- Escala de memòria
- Escala general cognitiva
- Escala de motricitat

MERRILL-PALMER (c)

G. H. ROID I J. L. SAMPERS (2011)

- Conducta adaptativa
- Cognició
- **Llenguatge i comunicació**
- Motricitat
- Social i emocional

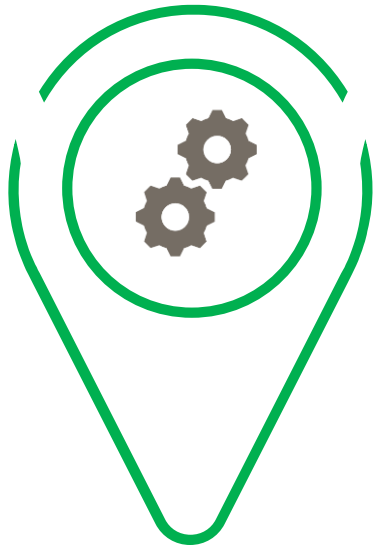
BAYLEY-III (c)

N. BAYLEY (2015)

- Escala cognitiva
- Escala motora
- **Escala de llenguatge**

5.4. PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

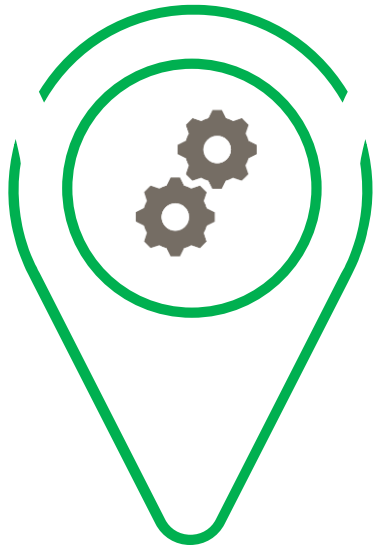
ENTREVISTA

- L'entrevista és un instrument destinat a recollir **dades** mitjançant informació del subjecte avaluat o altres persones pròximes:
 - **ESTRUCTURADA:** presenta un guió de preguntes fixes i seqüencials
 - **SEMIESTRUCTURADA:** presenta un guió de preguntes obertes i flexibles
- Els professionals que empren aquest procediment són: **psicòlegs**, **logopedes**, mestres d'**audició i llenguatge**, mestres de **pedagogia terapèutica**, mestres d'**infantil** i mestres de **primària**

5.4. PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

ENTREVISTA

- Els aspectes que s'han de recollir són:
 - **ASPECTES EVOLUTIUS:** adquisicions motrius, cognitives, lingüístiques i d'habilitats d'autonomia personal
 - **HISTORIAL CLÍNIC I MÈDIC:** transcurs de l'embaràs i del part, malalties, hospitalitzacions, dificultats auditives o visuals, etc.
 - **HISTORIAL FAMILIAR:** característiques i composició familiar, llengua materna, estils de criança, malalties familiars, etc.
 - **HISTORIAL ESCOLAR:** rendiment en cursos anteriors, actitud a classe, actitud cap a les tasques escolars, relació amb els companys, etc.

5.4. PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

TESTS ESTANDARDITZATS (CALERO I PADILLA, 2013; NOGUERA, 2012)

- Els **tests estandarditzats** són instruments d'avaluació estructurats que proporcionen una mesura **objectiva** sobre el nivell del llenguatge:

- Exigeixen un rendiment al màxim de les possibilitats o aptituds.
- Presenten un nivell de **dificultat creixent**.
- Ofereixen un resultat numèric (**quantitatiu**).
- La interpretació es realitza comparant les puntuacions obtingudes pel subjecte amb un grup de referència (**tipificats**).
- No són massa adequats per a xiquets menors de 3 anys.

5.4. PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

TESTS ESTANDARDITZATS (HERNÁNDEZ, PONSODA, MUÑIZ, PRIETO I ELOSUA, 2016)

- Aquests instruments es classifiquen en tres nivells.
- Les possibilitats d'adquisició i ús s'estableixen segons la **formació** i **titulació** que es posseeix:
 - **NIVELL (A)**: Formació i experiència en l'àmbit concret d'aplicació
 - **NIVELL (B)**: Coneixement sobre la teoria dels tests i mètodes estadístics
 - **NIVELL (C)**: Titulació superior en psicologia, psiquiatria o psicopedagogia

5.4. PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

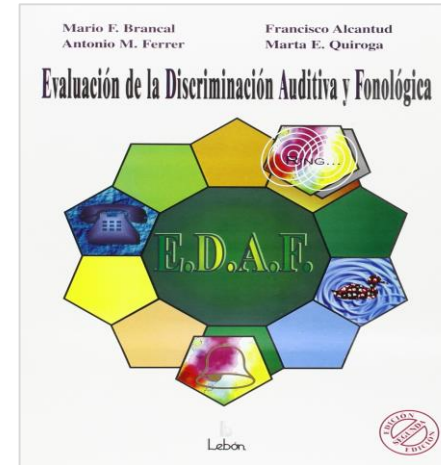
INSTRUMENTS ESTANDARDITZATS

RFI (b)

M. MONFORT I A. JUAREZ (2010)

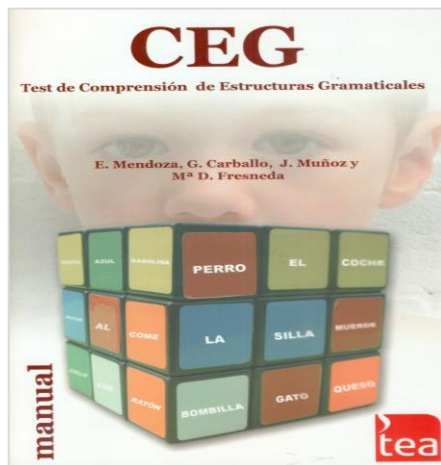
- Fonologia (expressió induïda)
- Fonologia (repetició)

EDAF (b)

M. F. BRANCAL I COL. (2009)

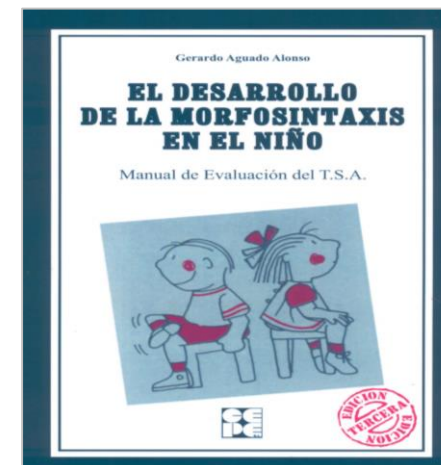
- Fonètica (receptiva)
- Fonologia (receptiva)

CEG (a)

E. MENDOZA I COL. (2005)

- Morfologia i sintaxi (receptiva)

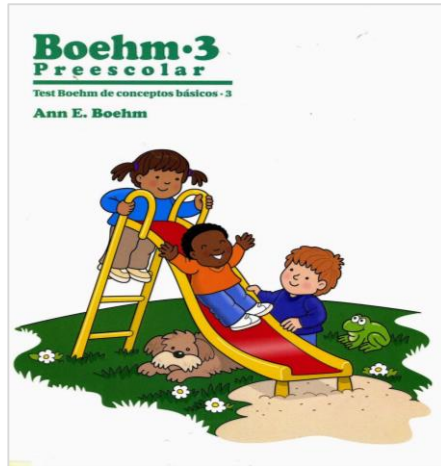
TSA (b)

G. AGUADO (2014)

- Morfologia i sintaxi (receptiva)
- Morfologia i sintaxi (expressiva)

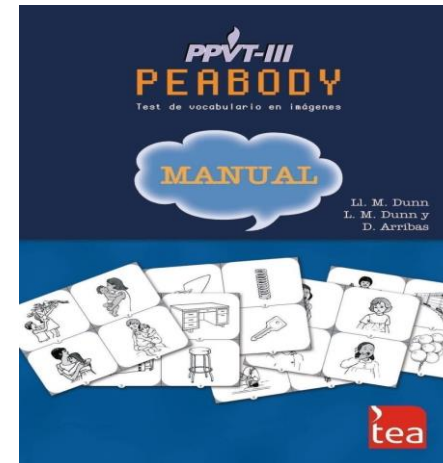
5.4. PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

INSTRUMENTS ESTANDARDITZATS

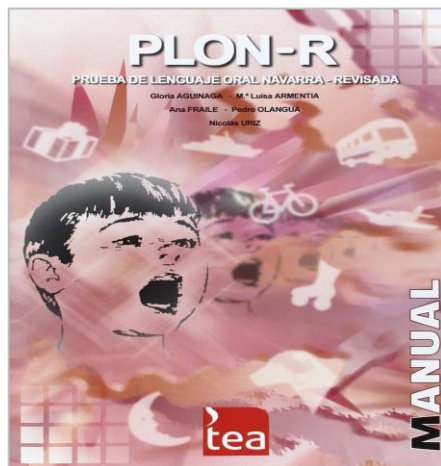
BOEHM-3 (a)
G. H. ROID I J. L. SAMPERS (2011)

- Semàntica (receptiva)

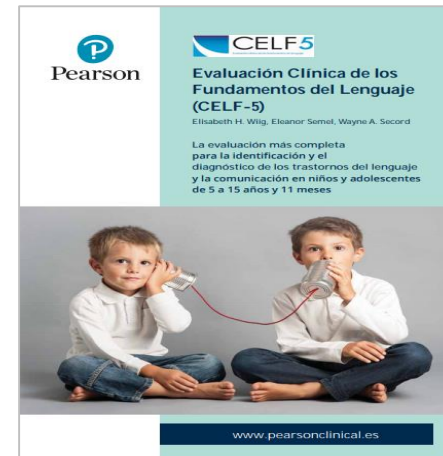
PEABODY (b)
N. BAYLEY (2015)

- Semàntica (receptiva)

PLON-R (b)
G. AGUINAGA I COLS. (2005)

- Fonologia
- Morfologia i sintaxi
- Semàntica
- Pragmàtica

CELF-5 (b)
E. WIIG, E. SEMEL, W. SECORD (2018)

- Llenguatge receptiu
- Llenguatge expressiu
- Morfologia i sintaxi
- Semàntica
- Pragmàtica

5.4. PROCEDIMENTS ESPECÍFICS

PROCEDIMENTS NO ESTANDARDITZADES

- Les proves **no estandarditzades** són procediments **informals** que recopilen informació sobre els diferents aspectes del sistema lingüístic:
 - Són construïts sense premisses psicomètriques.
 - S'adapten a les necessitats i característiques personals (**flexibilitat**).
 - No ofereixen un resultat numèric (**qualitatiu**).
 - La interpretació no es pot realitzar comparant les puntuacions obtingudes pel subjecte amb un grup de referència (**no tipificats**).

6

PROTOCOL D'ACTUACIÓ

6.1. DETECCIÓ

6.2. SOL·LICITUD DE L'INFORME PSICOPEDAGÒGIC

6.1. DETECCIÓ

QUI HO DETECTA? (CUBEL ET AL., 2016)

INICI DE L'ESCOLARITZACIÓ

La **família** informa de les dificultats lingüístiques que presenta l'alumne o l'alumna quan sol·liciten plaça escolar.

TRANSCURS DE L'ESCOLARITZACIÓ

El **tutor/a** identifica, avalua i informa de dificultats lingüístiques no detectades prèviament.

6.2. SOL·LICITUD DE L'INFORME PSICOPEDAGÒGIC

AVALUACIÓ PSICOPEDAGÒGICA I DIAGNÒSTIC (CUBEL ET AL., 2016)

- Després d'identificar i d'informar de les dificultats lingüístiques:
 1. El personal **docent** du a terme una primera intervenció.
 2. Si la simptomatologia persisteix, es deriva al **Servei Psicopedagògic Escolar** (SPE).
 3. El Servei Psicopedagògic Escolar fa una **avaluació** psicopedagògica i emet l'**informe** psicopedagògic
 - Diagnòstic
 - Identificació de les necessitats educatives
 - Pla d'actuació (modalitat educativa i atenció educativa)

7

INTERVENCIÓ ESCOLAR I FAMILIAR

7.1. ASPECTES GENERALS

7.2. OBJECTIUS ESPECÍFICS

7.3. DIMENSIONS I PROCESSOS

7.4. ENFOCAMENTS

7.5. PRINCIPIS BÀSICS

7.1. ASPECTES GENERALS

ESQUEMA GENERAL DEL PROCÉS D'INTERVENCIÓ (GALLEGO, 2019)

- Els **components bàsics** que s'han de considerar durant el procés d'intervenció són:
 - Per a què intervenir? (objectius específics)
 - Què intervenir? (dimensions i processos)
 - Com intervenir? (tècniques, materials i enfocaments)
- Aquestes preguntes són interactives i s'influeixen mútuament.
- L'ordre en què es formulen variarà segons cada cas.

7.2. OBJECTIUS ESPECÍFICS

PER A QUÈ INTERVENIR? (GALLEGO, 2019)

- La intervenció és un procés complex àmpliament connectat amb el diagnòstic emès.
- Pretén desenvolupar i/o potenciar les habilitats lingüístiques i comunicatives:
 - **INTERVENCIÓ PREVENTIVA:** conjunt de tècniques o mesures aplicades per a **evitar** l'aparició d'un possible trastorn
 - **INTERVENCIÓ ESTIMULADORA:** conjunt de tècniques aplicades per a **afavorir** un **progrés òptim** de la competència lingüística
 - **INTERVENCIÓ CORRECTIVA:** conjunt de tècniques aplicades davant la presència d'una **alteració lingüística** correctament avaluada i diagnosticada

7.3. DIMENSIONS I PROCESSOS

QUÈ INTERVENIR? (GALLEGO, 2019)

- La intervenció del llenguatge ha de considerar:
 - **BASES ANATÒMIQUES I FUNCIONALS IMPLICADES EN EL LLENGUATGE:** audició, respiració i aparell fonador
 - **DIMENSIONS DEL LLENGUATGE:** fonètica, fonologia, morfologia, sintaxi, semàntica i pragmàtica
 - **PROCESSOS DEL LLENGUATGE:** descodificació lingüística (comprensió) i codificació lingüística (expressió)

7.4. ENFOCAMENTS

PERSPECTIVES I MODELS (GALLEGO, 2019)

- La intervenció en el llenguatge es recolza en diferents **models** o enfocaments:
 - **MODEL MÈDIC**: es basa en la **simptomatologia** observada durant la fase d'avaluació i en l'**etiologia** de les alteracions lingüístiques.
 - **MODEL CONDUCTUAL**: se centra en els **factors** que propicien la pertorbació del llenguatge i en l'aplicació de tècniques de **modificació de conducta** per a aturar el problema.
 - **MODEL COGNITIU**: advoca per una intervenció basada en l'anàlisi dels **processos cognitius** implicats en la comprensió i producció del llenguatge oral.
 - **MODEL LINGÜÍSTIC**: planteja la necessitat d'intervenir en l'**àmbit formal** (contingut i forma del llenguatge) i en l'**àmbit funcional** (interacció del subjecte amb l'entorn).

7.5. PRINCIPIS BÀSICS

PLANIFICACIÓ

- La intervenció requereix un procés de planificació exhaustiu:
 - Establir **objectius** principals i secundaris a curt termini
 - Determinar la duració i la freqüència de les sessions
 - Seleccionar i dissenyar les **activitats**
 - Confeccionar els **materials** a utilitzar
 - Estipular la **seqüència** i la duració que tindrà cada tasca dins la sessió
 - Preparar alternatives davant possibles imprevistos (avorriment, cansament, etc.)

7.5. PRINCIPIS BÀSICS

MATERIALS (GALLEGO, 2019)

- El material utilitzat en la intervenció ha de tenir les característiques següents :
 - Estar relacionat amb l'etiqueta diagnòstica i la **simptomatologia nuclear** detectada durant la fase d'avaluació
 - Ser coherent amb els objectius establerts en cada sessió i amb els objectius generals
 - Estar adaptat a les **característiques** específiques de l'alumne/a
 - Considerar els **interessos** particulars i generar motivació
 - Proporcionar **utilitat** immediata per a millorar les interaccions lingüístiques

7.5. PRINCIPIS BÀSICS

CONTEXTOS I AGENTS

- La implementació d'un programa d'intervenció és liderat per un únic professional però dut a terme per **diversos agents** (logopedes, psicòlegs, mestres, progenitors, etc.).
- S'ha d'utilitzar el major nombre de **contextos** i/o entorns possibles:
 - Aula de comunicació i llenguatge o aula de suport escolar
 - Aula ordinària
 - Classes de didàctiques específiques
 - Context familiar
 - Altres entorns socials significatius

7.5. PRINCIPIS BÀSICS

AVALUACIÓ

- Durant la fase d'intervenció poden produir-se canvis evolutius no directament relacionats amb el treball realitzat, per això cal:
 - Avaluar cada **sessió** de treball
 - Realitzar una avaluació del **nivell inicial** i del **nivell final** (pre i postintervenció)
- Les **tècniques** d'avaluació difereixen en funció de la tipologia del programa:
 - **ESTUDI DE CAS ÚNIC**: tècniques ABAB o línies bases múltiples
 - **PROGRAMES EN GRUP**: avaluació inicial i final comparada amb un grup control que no rep intervenció

8

**MATERIAL ELABORAT A
PARTIR DE...**

REFERÈNCIES

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Aguado, G. (2014). *TSA. El Desarrollo de la Morfosintaxis en el Niño*. Madrid: CEPE Editorial.
- Aguinaga, G., Armentia, M. L., Fraile, A., Olangua, P. i Uriz, N. (2005). *PLON-R. Prueba de Lenguaje Oral Navarra Revisada*. Madrid: TEA Editorial.
- Alpern, G. D. (2018). *DP-3. Perfil de Desarrollo-3 (F. Sánchez-Sánchez, adaptación española)*. Madrid: TEA Ediciones.
- Bayley, N. (2015). *Bayley-III. Escalas Bayley de desarrollo infantil-III*. Madrid: Pearson.
- Boehm, A. E. (2012). *BOEHM-3 Preescolar. Test Boehm de Conceptos básicos*. Madrid: Pearson Editorial.
- Brancal, M.F., Alcantud, F., Ferrer, A.M. i Quiroga, M.E. (2009). *EDAF. Evaluación de la discriminación auditiva y fonológica*. Barcelona: Lebón.
- Calero, M. D. i Padilla, J. L. (2013). Técnicas psicométricas: los tests. En R. Fernández-Ballesteros (Dir.), *Evaluación psicológica Conceptos, métodos y estudio de casos* (pp. 299-338). Madrid: Pirámide editorial.
- Dunn, L. M., Dunn, L. M. i Arribas, D. (2010). *PEABODY. Test de Vocabulario en Imágenes*. Madrid: TEA Editorial.
- Gallego, J. L. (2019). *Nuevo manual de logopedia escolar*. Antequera: Ediciones Aljibre.

REFERÈNCIES

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Hernández, A., Ponsoda, V., Muñiz, J., Prieto, G. i Elosua, P. (2016). Revisión del modelo para evaluar la calidad de los tests utilizados en España. *Papeles del Psicólogo*, 37, 192-197.
- Cubel, C., López, J., Navarro, M. J. i Torregrosa, F. (2016). *Dificultats específiques en el llenguatge i la comunicació: una guia per a la comunitat educativa*. València: Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport.
- McCarthy, D. (2011). *MSCA. Escalas McCarthy de aptitudes y psicomotricidad para niños*. Madrid: Pearson.
- Mendoza, E., Carballo, G., Muñoz, J. i Fresneda, M.D. (2005). *CEG. Test de Comprensión de Estructuras Gramaticales*. Madrid: TEA Ediciones.
- Miller, J. F. (1986). Evaluación de la conducta lingüística de los niños. En R. L. Schiefelbusch (Ed.), *Bases de la intervención en el lenguaje* (pp. 217-258). Madrid: Alhambra.
- Monfort, M. i Juarez, A. (2010). *Registro Fonológico Inducido*. Madrid: CEPE Editorial.
- Narbona J. i Chevrie-Muller, C. (2001). *El lenguaje del niño. Desarrollo normal, evaluación y trastornos* (2a edició). Barcelona: Masson.
- Newborg, J., de la Cruz, M. V. i González, M. (2011). *Inventario de desarrollo BATTELLE*. Madrid: TEA Ediciones.

REFERÈNCIES

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Noguera, E. (2012). Avaluació del llenguatge oral. En M. Aparici i E. Noguera, *Adquisició i avaluació del llenguatge* (p. 117-198). Barcelona: Editorial UOC.
- Pardal, C. (2003). Adquisición y desarrollo del lenguaje. En J. R. Gallardo i J.L. Gallego (Eds.), *Manual de logopedia escolar* (p. 73-85). Archidona: Ediciones Aljibre
- Roid, G. H. i Sampers, J. L. (2011). *MP-R. Escalas de Desarrollo Merrill-Palmer Revisadas* (F. Sánchez-Sánchez, P. Santamaría, I. Fernández i D. Arribas, adaptación española). Madrid: TEA Ediciones.
- Secadas, F. (2009). *EOD. Escala Observacional del Desarrollo*. Madrid: TEA Ediciones.
- Wiig, E. H., Semel, E. i Secord, W. A. (2018). *CELF-5. Evaluación Clínica de los Fundamentos del Lenguaje*. Madrid: Pearson..

9

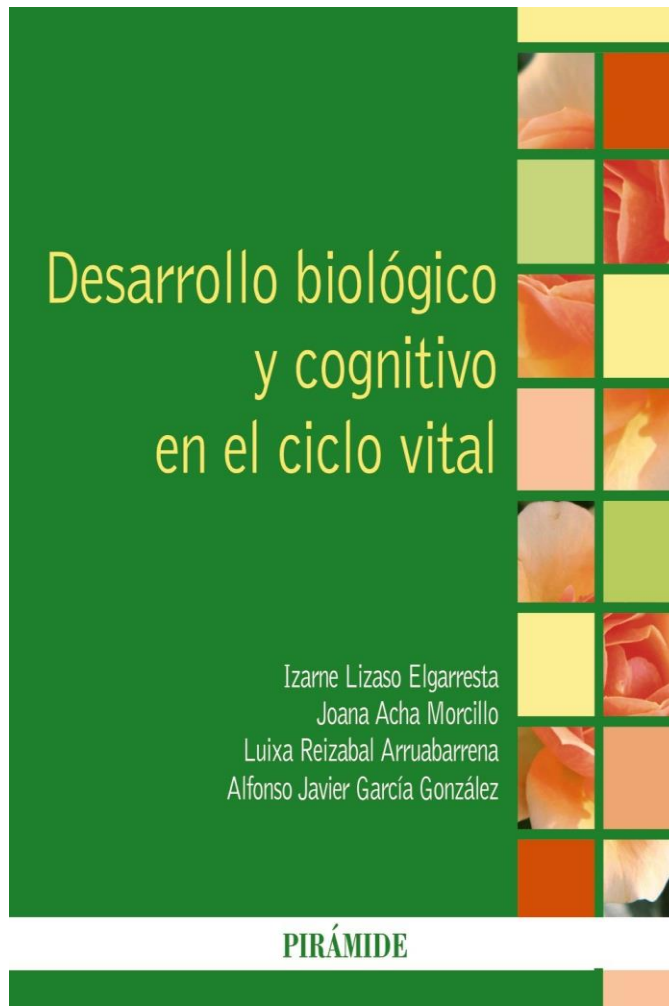
PER A SABER-NE MÉS...

9.1. LLIBRES

9.2. GUIES

9.1. LLIBRES

DESENVOLUPAMENT DEL LLENGUATGE

DESARROLLO BIOLÓGICO Y COGNITIVO EN EL CICLO VITAL

I. LIZASO, J. ACHA, L. REIZABAL I A. J. GARCÍA (2017)

- **TEMA:** manual pràctic que aborda l'adquisició i desenvolupament del llenguatge des de la concepció fins a la mort, entre altres aspectes del desenvolupament psicològic
- **EDITORIAL:** Pirámide
- **NOMBRE DE PÀGINES:** 296
- **PREU:** 31,50 euros
- **ISBN:** 9788436838442

9.1. LLIBRES

ADQUISICIÓ I L'AVALUACIÓ DEL LLENGUATGE

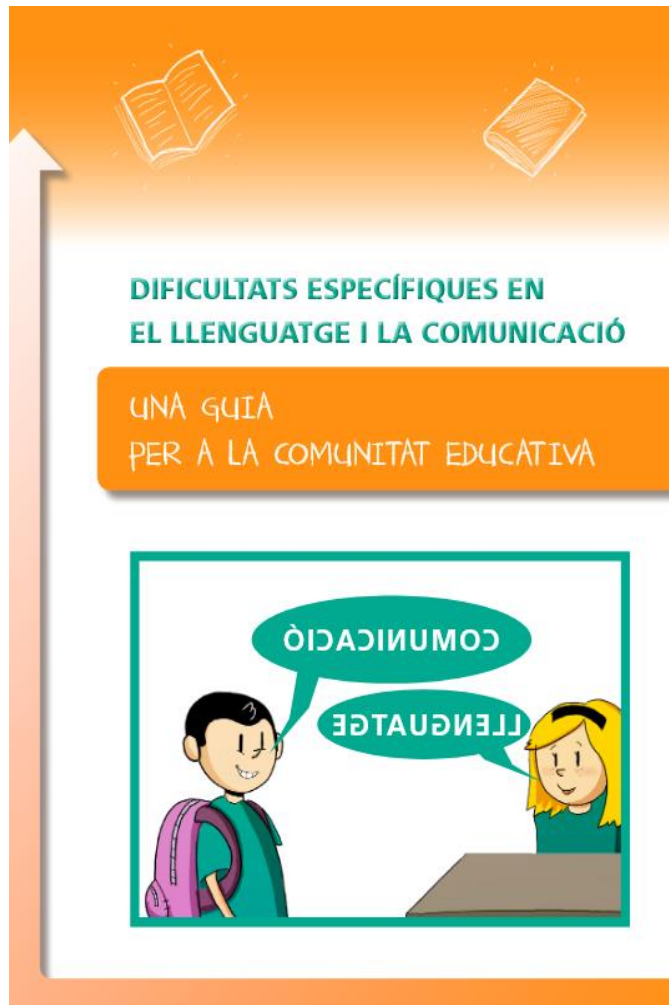
DESENVOLUPAMENT I AVALUACIÓ DEL LLENGUATGE ORAL

L. ANDREU, M. APARICI I E. NOGUERA (2012)

- **TEMA:** manual que aborda l'adquisició i l'avaluació del llenguatge des d'una perspectiva pràctica i integradora
- **EDITORIAL:** UOC Editorial
- **NOMBRE DE PÀGINES:** 252
- **PREU:** gratuït (disponible en PDF)
- **ISBN:** 9788490299838

9.2. GUIES

PER A DOCENTS

DIFICULTATS ESPECÍFIQUES EN EL LLENGUATGE I LA COMUNICACIÓ

C. CUBELL, J. LÓPEZ, M. J. NAVARRO I F. TORREGROSA (2016)

- **TEMA:** guia pràctica amb què els professors poden conèixer què són les dificultats del llenguatge i la comunicació, les seues característiques i algunes pautes per a abordar-les des de l'aula.
- **EDITORIAL:** Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport
- **NOMBRE DE PÀGINES:** 136
- **PREU:** gratuït (disponible en PDF)
- **ISBN:** 9788448261221